

Nr 26.

Av herr **Ström, Fredrik**, om ökat anslag till resestipendier för yrkesutbildning.

Under anslagstiteln »befrämjande i allmänhet av slöjderna», som fr. o. m. budgetåret 1935/1936 ändrats till »resestipendier för yrkesutbildning», har riksdagen under en följd av år anvisat medel till reseunderstöd åt arbetare i de särskilda näringsyrkena, åt teoretiskt och praktiskt bildade tekniker, som icke ägna sig åt bergshanteringen, åt bergstekniker, åt idkare av hantverk och annan mindre industri samt åt verkmästare och förmän inom industrien (kungl. kungörelsen den 3 oktober 1936, nr 523).

Anslagen till reseunderstöd åt arbetare begynte utgå redan år 1862. De första fem åren beviljades årligen ett belopp av 3 000 kronor. På grund av den stegrade efterfrågan blev anslaget med några års mellanrum successivt ökat och utgjorde år 1888, således för 50 år sedan, 20 000 kronor. Fr. o. m. år 1910 utgick anslaget med 50 000 kronor årligen och höjdes år 1921 ytterligare till 75 000 kronor.

En liknande utveckling i avseende å det intresse riksdagen visat dessa reseunderstöd kunna övriga anslagsgrupper uppvisa.

Sålunda utgick anslaget till bergstekniker första gången år 1873 med ett belopp av 5 000 kronor och höjdes sedermera till 6 000 kronor.

Anslaget till övriga tekniker anvisades första gången år 1887 med 5 000 kronor och höjdes sedermera successivt till ett belopp av 35 000 kronor år 1921.

Åt idkare av hantverk beviljades första gången år 1903 ett anslag av 5 000 kronor, vilket år 1921 efter med några års mellanrum gjorda höjningar ytterligare ökades till 25 000 kronor.

Verkmästare och förmän erhöilo sitt speciella anslag år 1914. Redan från början ansågs det behövt att sätta detta anslag så högt som 15 000 kronor. Det utgick årligen med oförändrat belopp till år 1921, då det höjdes till 20 000 kronor.

Det totala anslagsbeloppet för ovannämnda reseunderstöd utgjorde år 1914 114 000 kronor och ökades år 1921 till 161 000 kronor.

Denna korta sammanfattning av det statliga stipendieväsendets utveckling visar, att den under årens lopp alltmer stegrade efterfrågan å stipendier från kvalificerade sökande och det goda utbyte, studieresorna utan tvivel medförde, var föremål för statsmakternas uppmärksamhet och föranledde successivt ökade anslagsbelopp.

År 1922 blev anslagsbeloppet minskat till 136 000 kronor. Av statsfinansiella hänsyn och på grund av att vissa reservationer uppkommit genom att

under krigsåren förverkats rätt till stipendier, vilka sedermera icke under de åren närmast efter kriget rådande förhållandena kunde utnyttjas, blevo anslagen de närmaste åren ytterligare avsevärt beskurna, men höjdes sedermera åter. Under budgetåren 1925/1926 och 1926/1927 utgingo sålunda för vardera året 35 400 kronor, under budgetåren 1927/1928—1929/1930 38 000 kronor per budgetår samt 1930/1931 och 1931/1932 för vardera året 50 000 kronor.

Under budgetåren 1932/1933—1935/1936 voro anslagen uppförda å riksstaten utan angivet belopp.

För budgetåret 1936/1937 anvisade riksdagen ett anslag av sammanlagt 15 000 kronor att utgå till samtliga ovan angivna grupper, ett belopp som sålunda utgjorde icke fullt 10 % av vad som beviljades år 1921.

Av det sålunda anvisade beloppet 15 000 kronor jämte befintlig reservation genom tidigare förverkade understöd utdelade Kommerskollegium 9 335 kronor för studier inom landet samt 7 200 kronor för studier utomlands. Antalet sökande för studier utomlands uppgick vid detta tillfälle till 189, varav endast 18, på grund av den begränsade medeltillgången, kunde tilldelas understöd, således icke fullt 10 % av antalet sökande. Många kvalificerade sökande, som säkerligen skulle ha kunnat på ett tillfredsställande sätt tillgodogöra sig stipendium, kunde sålunda icke ifrågakomma.

Före år 1921 kunde i medeltal 25 å 30 % av de sökande erhålla stipendium.

För år 1937/1938 hade Kommerskollegium hemställt om ett belopp av 50 000 kronor, därav 28 000 kronor voro avsedda till stipendier för genomgående av kurser och skolor samt studieresor inom landet samt 22 000 kronor till studieresor utomlands (se bilaga till 1937 års statsverksprop., tionde huvudtiteln, sid. 85). Riksdagen anvisade 40 000 kronor för ändamålet med en uppdelning av beloppet så att endast 12 000 kronor skulle utgå till stipendier för utomlandsstudier.

Det för utlandsresor under innevarande budgetår sålunda avsedda beloppet av 12 000 kronor kan visserligen, om än i ringa mån, bättre tillgodose behovet än året förut, men dock ej på långt när i den utsträckning, som tidigare under en följd av år varit fallet.

Ansökningstiden för dylika utlandsstipendier, avsedda att utdelas under innevarande budgetår, har ännu icke utgått. Ehuru sålunda en överblick över föreliggande behov ännu ej erhållits, kan antagas, att antalet sökande kommer att bli större än året förut, sedan det blivit mera allmänt känt, att de tidigare indragna stipendierna nu åter börjat utgå.

I den framställning Kommerskollegium avlätit om anslag till resestipendier för yrkesutbildning under budgetåret 1938/1939 har begärts samma anslag som föregående år beviljats, men samtidigt har Kollegium framhållit, att tvivelsutan goda skäl kunna åberopas för ett högre anslag än det för innevarande budgetår beviljade beloppet å 40 000 kronor och särskilt

för en höjning av det för stipendier för utlandsresor avsedda delbeloppet 12 000 kronor.

De stipendier, som utgå till bergstekniker och övriga tekniker, gälla uteslutande studieresor i utlandet. Då anslagen tidigare, exempelvis under budgetåren 1925/1926 och 1926/1927, utgingo med 35 400 kronor för vardera året, således mindre belopp än för närvarande, voro för dessa grupper beräknade 10 500 kronor. Det nu angivna delbeloppet 12 000 kronor är emellertid avsett icke blott för tekniker utan även för studieresor till utlandet av arbetare, verkmästare och idkare.

Av den under budgetåret 1936/1937 verkställda fördelningen av stipendier framgår, att av det belopp, som gällt utlandsresor, endast en mindre del kunnat utgå till teknikerna, enär endast 4 erhållit stipendier till ett belopp av sammanlagt 2 200 kronor. För övriga grupper beviljades 14 stipendier med ett sammanlagt belopp av 5 000 kronor.

Det synes sålunda vara önskvärt att anslaget till resestipendier för yrkesutbildning kunde höjas, särskilt vad beträffar utlandsresorna för tekniker, för vilka studier i utlandet torde vara särskilt givande.

Det torde kunna vitsordas, att utländska studieresor varit av stor betydelse både för individen och för vårt lands tekniska och industriella utveckling.

Ehuru större svårigheter än tidigare nu i vissa länder möta att erhålla anställnings- och studiemöjligheter, torde dock, särskilt vad beträffar teknikerna, föreligga goda utsikter till att resestipendier kunna bidra till inhämtandet av kunskap om tekniska förbättringar inom produktionen och erhållande av impulser, som kunna verka befruktande på utvecklingen av vårt lands näringsliv.

I anslutning till vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte besluta att lämna sitt bifall till beviljandet av det anslagsbelopp Kommerskollegium uti ifrågasvarande punkter föreslagit, alternativt att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet måtte höjas med 5 000 kronor att utgå till utländska studieresor åt svenska tekniker.

Stockholm den 19 januari 1938.

Fredrik Ström.

